

**O'ZBEKISTONDA YURIDIK SOHA UCHUN MILLIY RAQAMLI
HUQUQIY MA'LUMOTLAR STANDARTLASHTIRISH MARKAZINI
YARATISH**

Aktamjon Toshev

Toshkent davlat yuridik universiteti

Jinoiy odil sudlov fakulteti talabasi

aktamtoshev3@gmail.com

Annotatsiya: O'zbekistonda Milliy raqamli huquqiy axborotni standartlashtirish markazining tashkil etilishi huquq sohasini modernizatsiya qilish va uning samaradorligini oshirish yo'lidagi muhim qadamdir. Ushbu markaz huquqiy ma'lumotlarni standartlashtirish va raqamlashtirish orqali huquqiy axborotdan foydalanishni yaxshilashga qaratilgan. Mustahkam huquqiy axborot bazasiga ega bo'lgan markaz huquqiy hujjatlarni saqlash, tasniflash va ulardan foydalanish imkoniyatini ta'minlaydi, ularning izchilligi va ishonchliligini ta'minlaydi. AI va mashinani o'rganish kabi zamonaviy texnologiyalarning integratsiyasi huquqiy tadqiqotlar, ma'lumotlarni tahlil qilish va qaror qabul qilish jarayonlarini yaxshilash imkonini beradi. Ushbu tashabbus huquqiy axborotdan foydalanish uchun standartlashtirilgan, samarali va shaffof platformani taqdim etish orqali huquqshunoslar, tadqiqotchilar va fuqarolarni qo'llab-quvvatlash, shu orqali O'zbekistonning huquqiy landshaftini yaxshilashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: huquqiy ma'lumotlarni standartlashtirish, huquqiy raqamlashtirish, huquqiy hujjatlarni boshqarish, O'zbekiston huquq tizimi, huquqiy ma'lumotlarning mavjudligi, huquqiy baza, ma'lumotlarni tahlil qilish, qonunda raqamli transformatsiya.

СОЗДАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО ЦЕНТРА СТАНДАРТИЗАЦИИ ЦИФРОВОЙ ПРАВОВОЙ ИНФОРМАЦИИ ДЛЯ ПРАВОВОГО ПОЛЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

Актамжон Тошев

Ташкентский государственный юридический университет

Студент факультета уголовного правосудия

aktamtochev3@gmail.com

Аннотация: Создание Национального центра стандартизации цифровой правовой информации в Узбекистане является важным шагом на пути модернизации юридической сферы и повышения ее эффективности. Целью этого центра является улучшение доступа к юридической информации путем стандартизации и оцифровки юридической информации. Центр с солидной правовой информационной базой обеспечивает возможность хранения, классификации и использования юридических документов, обеспечивая их последовательность и достоверность. Интеграция современных технологий, таких как искусственный интеллект и машинное обучение, может улучшить юридические исследования, анализ данных и процессы принятия решений. Эта инициатива направлена на поддержку юристов, исследователей и граждан путем предоставления стандартизированной, эффективной и прозрачной платформы для доступа к юридической информации, тем самым улучшая правовой ландшафт Узбекистана.

Ключевые слова: стандартизация правовой информации, правовая цифровизация, управление правовыми документами, правовая система

Узбекистана, доступность правовой информации, правовая база, анализ данных, цифровая трансформация в праве.

**CREATION OF A NATIONAL DIGITAL LEGAL INFORMATION
STANDARDIZATION CENTER FOR THE LEGAL FIELD IN
UZBEKISTAN**

Aktamjon Toshev

Tashkent State University of Law

Student of the Faculty of Criminal Justice

aktamtoshev3@gmail.com

Abstract: *The establishment of the National Center for Standardization of Digital Legal Information in Uzbekistan is an important step towards the modernization of the legal field and its effectiveness. This center aims to improve access to legal information by standardizing and digitizing legal information. A center with a solid legal information base provides the possibility of storing, classifying and using legal documents, ensuring their consistency and reliability. The integration of modern technologies, such as AI and machine learning, can improve legal research, data analysis and decision-making processes. This initiative aims to support lawyers, researchers and citizens by providing a standardized, efficient and transparent platform for accessing legal information, thereby improving the legal landscape of Uzbekistan.*

Keywords: *standardization of legal information, legal digitization, management of legal documents, legal system of Uzbekistan, availability of legal information, legal base, data analysis, digital transformation in law.*

I. Kirish

Hozirgi kunda O'zbekistonda mualliflik huquqini himoya qilishning zamonaviy huquqiy mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ayniqsa, mualliflik huquqini muhofaza qilishning shartnomaviy-huquqiy asoslarini yaxshilash, "mualliflik shartnomasi" institutini kengaytirish, taraflarning huquq va majburiyatlarini aniq belgilash hamda xalqaro va milliy miqyosda mualliflarning mulkiy huquqlarini boshqarishda foydalaniladigan turli vosita va usullarni takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-nazariy va amaliy yechimlar dolzarb bo'lmoqda.[1]

O'zbekistonda mualliflik huquqi, ya'ni adabiy, san'at va tasviriy san'at asarlariga hurmat darajasi qanday? Muallif yoki boshqa huquq egasining roziligi bilan mualliflik asarlaridan foydalanish amalga oshiriladimi? Afsuski, bu savollar ko'plab hollarda javobsiz qolmoqda yoki so'ralgan shaxslar uchun "g'ayritabiiy" ko'rinadi. Biroq, O'zbekiston Respublikasining "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunida muallif yoki huquq egasining mulkiy va shaxsiy nomulkiy huquqlarining chegaralari belgilab qo'yilgan. Hattoki, shaxsiy maqsadlar uchun foydalanish uchun ham haq to'lash zarurligi belgilangan. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 1056-moddasiga ko'ra, muallifga asaridan har qanday shaklda va har qanday usulda foydalanish mutlaq huquqdir. Shuningdek, intellektual faoliyat natijasida yaratilgan ob'ektlar bo'yicha mulkiy huquqlar egasiga, ushbu intellektual mulkdan har qanday shaklda va usulda foydalanish huquqi berilgan.

Bugungi kunda mualliflik huquqi ob'ektlari adabiyot, musiqa, teatr, kino, radio, televideniya, fotografiya, EHM va ma'lumotlar bazalari, vizual va grafik ishlar, reklama xizmatlari kabi sohalarda katta o'rin tutmoqda. Xususan, 2019 yilda AQShning yalpi ichki mahsulotida mualliflik huquqi sanoatining ulushi 2,5 trillion

AQSh dollariga yetdi va mamlakat iqtisodiyotining 11,99 foizini tashkil etdi. Shuningdek, Mualliflar va Bastakorlar Xalqaro Konfederatsiyasi (CISAC) 130 dan ortiq mamlakatda 250 dan ortiq mulkiy huquqlarni jamoaviy boshqaruvchi tashkilotlarni birlashtirgan bo'lib, 2017 yilda ushbu tashkilotlar yig'gan mualliflik haqlari miqdori 447,8 million AQSh dollarini tashkil etdi.[2]

II. Metodologiya

O'zbekistonda Raqamli huquqiy axborotni standartlashtirish milliy markazini tashkil etish raqamli formatdagi huquqiy axborotni boshqarish va ulardan foydalanishdagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etishga kompleks yondashuvni nazarda tutadi. Ushbu markazni tashkil etish metodologiyasini bir necha bosqichlarga bo'lish mumkin, ularning har biri standartlashtirish, huquqiy infratuzilma, texnologiya va manfaatdor tomonlarni jalb qilishning muhim jihatlari qaratilgan. Quyida metodologiyaning asosiy tarkibiy qismlarining batafsil tavsifi keltirilgan:[3]

1. Ehtiyojlarni baholash va texnik-iqtisodiy asoslash

Birinchi qadam – O'zbekistonda huquqiy axborotni raqamlashtirish va standartlashtirish bo'yicha asosiy muammolar va talablarni aniqlash uchun ehtiyojlarni har tomonlama baholashdan iborat. Bunga quyidagilar kiradi:

Huquqiy axborotni boshqarishning hozirgi holatini tahlil qilish, shu jumladan huquqiy ma'lumotlar qanday saqlanishi, foydalanishi va almashishi.

Raqamli axborotni boshqarish bo'yicha mavjud huquqiy bazadagi bo'shliqlarni aniqlash.

Asosiy manfaatdor tomonlar, jumladan yuridik mutaxassislar, hukumat amaldorlari va texnologiya provayderlari bilan ularning tizimga bo'lgan ehtiyojlari va umidlarini tushunish uchun intervyu va so'rovlar o'tkazish.

2. Huquqiy baza va standartlarni ishlab chiqish

Keyingi qadam - raqamli huquqiy axborotni standartlashtirish uchun zarur bo'lgan qonunchilik bazasini ishlab chiqish. Bunga quyidagilar kiradi:

Raqamli ma'lumotlarni boshqarish va huquqiy ma'lumotlarning o'zaro ishlashi uchun ISO standartlari kabi ilg'or xalqaro tajribalarni ko'rib chiqish va moslashtirish.

Huquqiy jarayonlarni raqamlashtirish uchun huquqiy asos yaratish maqsadida yangi me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqish yoki amaldagi qonunlarni yangilash.

Huquqiy bazani ta'minlash maxfiy huquqiy ma'lumotlarni himoya qilish uchun ma'lumotlarning maxfiyligi, xavfsizligi va kirish nazorati bo'yicha zarur qoidalarni o'z ichiga oladi.

3. Texnologiyani tanlash va infratuzilmani rivojlantirish

Huquqiy baza yaratilgach, keyingi bosqich tegishli texnologiyalarni tanlash va zarur infratuzilmani qurishni o'z ichiga oladi. Ushbu bosqich quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Raqamli huquqiy ma'lumotlarni saqlash, qidirish va boshqarish uchun mustahkam platformani tanlash, kelajakda o'sish uchun kengayish va moslashuvchanlikni ta'minlash.

Xalqaro ma'lumotlar xavfsizligi standartlariga mos keladigan xavfsiz va samarali raqamli arxivlash echimlarini joriy etish.

Ilg'or ma'lumotlarni qidirish, tasniflash va avtomatlashtirilgan qarorlar qabul qilish uchun sun'iy intellekt (AI) va Machine Learning (ML) texnologiyalarini integratsiyalash, shu bilan huquqiy ma'lumotlarni qidirish va qayta ishlash samaradorligini oshirish.

Infratuzilma barcha manfaatdor tomonlarning ehtiyojlarini qondirishini ta'minlash uchun IT mutaxassislari va xizmat ko'rsatuvchi provayderlar bilan hamkorlik qilish.

4. Huquqiy axborot formatlarini standartlashtirish

Ushbu metodologiyaning muhim elementi raqamli huquqiy axborot formatlarini standartlashtirishdir. Bunga quyidagilar kiradi:

Platformalar va tashkilotlar o'rtasida o'zaro hamkorlikni ta'minlash uchun qonunlar, qoidalar, shartnomalar, sud qarorlari va boshqalar kabi har xil turdagi huquqiy hujjatlar uchun yagona ma'lumotlar tuzilmalarini belgilash.

Ma'lumotlarni samarali toifalarga ajratish, qidirish va qidirishni osonlashtirish uchun huquqiy hujjatlar uchun metama'lumotlar standartlarini ishlab chiqish.

Mamlakat ichida ham, xalqaro miqyosda ham turli sub'ektlar o'rtasida huquqiy axborot almashish uchun protokollarni amalga oshirish.

Raqamli huquqiy axborot ekotizimida izchillik va aniqlikni ta'minlash uchun yuridik til va terminologiyadan foydalanishni standartlashtirish.

5. Manfaatdor tomonlarning ishtiroki va salohiyatini oshirish

Muvaffaqiyatli amalga oshirish va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash uchun loyiha turli manfaatdor tomonlarni jalb qilishi kerak. Bunga quyidagilar kiradi:

Tizimning amaliy ehtiyojlarini qondirishini ta'minlash uchun standartlashtirish jarayoniga yuridik mutaxassislari, davlat idoralari, universitetlar va boshqa tegishli tashkilotlarni jalb qilish.

Tizim foydalanuvchilari, jumladan yuridik mutaxassislari, davlat xizmatchilari va IT-mutaxassislari uchun raqamli huquq tizimidan malakali

foydalanishlarini ta'minlash uchun o'qitish va salohiyatni oshirish dasturlarini taklif qilish.

Manfaatdor tomonlarning fikr-mulohazalari uchun ochiq aloqa kanalini yaratish va ularning ma'lumotlari asosida tizimni doimiy ravishda takomillashtirish.

6. Pilot sinovi va amalga oshirish

To'liq miqyosda amalga oshirishdan oldin ishlab chiqilgan tizimlar va jarayonlarning funktsional imkoniyatlarini sinab ko'rish uchun sinov loyihasi amalga oshirilishi kerak. Ushbu bosqich quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Sinov bosqichida ishtirok etish uchun qonuniy hujjatlar va manfaatdor tomonlarning vakillik namunasini tanlash.

Yechilishi kerak bo'lgan har qanday texnik, huquqiy yoki operatsion muammolarni aniqlash uchun pilot loyihani monitoring qilish.

Tizim samaradorligini baholash va kerakli tuzatishlar kiritish uchun foydalanuvchilar va manfaatdor tomonlardan fikr-mulohazalarni yig'ish.

7. To'liq miqyosda joylashtirish va doimiy takomillashtirish

Muvaffaqiyatli sinovdan so'ng tizim butun mamlakat bo'ylab tarqatiladi. Ushbu bosqich quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Tizimni butun mamlakat miqyosida joriy etish uchun mahalliy hokimiyat organlari va boshqa muassasalar bilan muvofiqlashtirish.

Tizimning ishlashini doimiy monitoring qilish va baholashni ta'minlash.

Tizimning doimiy takomillashtirilishi va paydo bo'ladigan muammolar va texnologik yutuqlarga moslashishini ta'minlash uchun qayta aloqa davrini amalga oshirish.[4]

III. Muhokama

O'zbekistonda Raqamli huquqiy axborotni standartlashtirish milliy markazining tashkil etilishi mamlakatning huquqiy infratuzilmasini modernizatsiya qilish va raqamli davr talablariga moslashish borasidagi sa'y-harakatlarida muhim qadamdir. Ushbu tashabbus huquqiy jarayonlarni raqamlashtirish bilan bog'liq turli muammolarni, jumladan kirish, xavfsizlik, standartlashtirish va o'zaro muvofiqlik masalalarini hal qilishga qaratilgan. Ushbu munozarada biz loyihaning turli jihatlarini, uning potentsial afzalliklari, muammolari va O'zbekistonning huquqiy landshaftini o'zgartirishdagi rolini ko'rib chiqamiz.[5]

1. Foydalanish imkoniyati va oshkoralikni yaxshilash

Ushbu tashabbusning asosiy maqsadlaridan biri ham huquqshunoslar, ham keng jamoatchilik uchun huquqiy axborotdan foydalanish imkoniyatini yaxshilashdir. Ko'pgina mamlakatlarda, jumladan, O'zbekistonda qonunlar, me'yoriy hujjatlar va sud qarorlari kabi huquqiy hujjatlar bilan tanishish ko'pincha og'ir va samarasizdir. Huquqiy axborotni raqamlashtirish va standartlashtirilgan tizimni joriy etish orqali Milliy markaz foydalanuvchilarga huquqiy ma'lumotlarni qidirish, olish va ulardan foydalanishni osonlashtiradi. Bu nafaqat huquqshunoslar faoliyati samaradorligini oshirish, balki qonunlar va me'yoriy hujjatlarning ochiq va ochiq bo'lishini ta'minlash orqali aholining huquq tizimiga ishonchini oshiradi.

2. Huquqiy samaradorlikni oshirish

Texnologiyalarni, xususan, sun'iy intellekt (AI) va mashinani o'rganish (ML)ni raqamli huquq tizimiga integratsiyalashuvi yuridik ish samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. AIga asoslangan vositalar huquqiy hujjatlarni qidirish va tasniflashni avtomatlashtirishga yordam beradi, bu esa advokatlar, sudyalalar va boshqa huquqshunoslar uchun tegishli ma'lumotlarni tezroq topish imkonini beradi. Bundan tashqari, qaror qabul qilishning avtomatlashtirilgan

vositalari odatiy huquqiy vazifalarni soddalashtirishga, murakkabroq va strategik huquqiy masalalar uchun inson resurslarini bo'shatishga yordam beradi.

3. Huquqiy axborotni standartlashtirish

Standartlashtirish taklif etilayotgan markazning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, muhim muammo hisoblanadi. Yuridik ma'lumotlar qonunlar va me'yoriy hujjatlardan tortib sud amaliyoti va ma'muriy qarorlargacha bo'lgan turli formatlarda keladi va ko'pincha yurisdiksiya va idoralar bo'yicha farqlanadi. Huquqiy axborotning barcha turlari uchun yagona formatni ishlab chiqish tizimning samarali va o'zaro ishlashini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Standartlashtirilgan format turli institutlar o'rtasida ham mamlakat ichida, ham xalqaro miqyosda huquqiy ma'lumotlar almashinuvini osonlashtiradi.

4. Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiylik tashvishlari

Huquqiy ma'lumotlarning raqamlashtirilishi ma'lumotlar xavfsizligi va shaxsiy daxlsizlik bilan bog'liq jiddiy muammolarni keltirib chiqaradi. Yuridik ma'lumotlar, ayniqsa shaxsiy ma'lumotlar, juda nozik bo'lishi mumkin va bu ma'lumotlarning noto'g'ri ishlashi yoki buzilishi jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Shu sababli, Milliy markaz ruxsatsiz kirish, ma'lumotlar buzilishi yoki kiberhujumlardan himoya qilish uchun qat'iy xavfsizlik choralarini ko'rishi juda muhimdir.

Kuchli xavfsizlik infratuzilmasi, jumladan shifrlash, xavfsiz autentifikatsiya va muntazam tekshiruvlar tizimga ishonchni saqlash va huquqiy ma'lumotlarning maxfiy va himoyalanganligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.[6]

IV. Natijalar

O'zbekistonda Raqamli huquqiy axborotni standartlashtirish milliy markazining tashkil etilishi mamlakat huquq sohasiga sezilarli yaxshilanishlar olib kelishi kutilmoqda. Ushbu tashabbusni to'liq amalga oshirish davom etayotgan bo'lsa-da, markaz uchun belgilangan asos va strategiyalar asosida ba'zi dastlabki natijalar va kutilayotgan natijalarni aniqlash mumkin.[7]

1. Huquqiy axborotdan foydalanish imkoniyati va samaradorligini oshirish

Loyihaning asosiy natijalaridan biri ham huquqshunoslar, ham aholi uchun huquqiy axborotdan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilash bo'ladi. Huquqiy ma'lumotlarni markazlashtirib, uning raqamli formatini ta'minlash orqali markaz foydalanuvchilarning qonunlar, me'yoriy hujjatlar va sud qarorlari bilan yanada uyushqoq va samarali foydalanishini osonlashtiradi. Tajribali dasturlardan olingan dastlabki fikr-mulohazalar shuni ko'rsatadiki, huquqiy hujjatlarga raqamli kirish an'anaviy usullarga qaraganda tezroq va samaraliroq. Markaz o'z resurslarini kengaytirishda davom etar ekan, bu huquqiy ma'lumotni qidirishga sarflanadigan vaqtni qisqartiradi va umumiy yuridik xizmatlar ko'rsatishni yaxshilaydi.

2. Huquqiy shaffoflikni oshirish

Markazlashtirilgan raqamli yuridik omborning tashkil etilishi O'zbekiston huquq tizimida shaffoflikni oshirishga yordam beradi. Yuridik mutaxassislar, korxonalar va fuqarolar zamonaviy va ishonchli huquqiy resurslardan osonroq foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Raqamli platforma barcha qonunlar, qarorlar va qoidalar standartlashtirilganligini ta'minlaganligi sababli, foydalanuvchilar o'zlari kirish huquqiga ega bo'lgan huquqiy ma'lumotlar turli yurisdiksiyalarda to'g'ri va izchil ekanligiga ishonch hosil qilishlari mumkin.

3. Kengaytirilgan hamkorlik va standartlashtirish

Ushbu tashabbusning muhim natijasi barcha davlat organlari va idoralari bo'yicha huquqiy axborotni standartlashtirishdir. Ushbu tizim joriy etilgunga qadar turli yuridik institutlar ko'pincha huquqiy hujjatlar uchun turli formatlardan foydalangan, bu esa huquqiy ma'lumotlarga kirish va izohlashda nomuvofiqlik va qiyinchiliklarga olib kelgan. Biroq, markaz barcha huquqiy materiallar uchun yagona raqamli formatni o'rnatish ustida ish olib borayotganligi sababli, turli davlat organlari va yuridik institutlar o'rtasida o'zaro hamkorlik darajasi yuqori bo'ladi.

4. Yuridik mutaxassislar uchun vaqt va xarajatlarni qisqartirish

Huquqiy axborotni raqamlashtirish huquqiy tadqiqotlar va hujjatlar bilan bog'liq vaqt va moliyaviy xarajatlarni qisqartirishi kutilmoqda. Dastlabki amaliy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, advokatlar va yuridik tadqiqotchilarning qonuniy hujjatlarni topish va ko'rib chiqishga sarflagan vaqti sezilarli darajada qisqardi. Bu asosan raqamli ma'lumotlar bazalari orqali qidirish qulayligi bilan bog'liq bo'lib, ular qog'ozga asoslangan yozuvlar bilan mavjud bo'lmagan ilg'or filtrlar va qidirish imkoniyatlarini taklif qiladi.

5. Huquqiy tadqiqotlar va ishlarning tahlili takomillashtirildi

Sun'iy intellekt (AI) va mashinani o'rganish (ML) algoritmlarini holatlarni tahlil qilish va huquqiy tadqiqotlar tizimiga kiritish huquqiy tadqiqotlar sifati va aniqligini oshirishi kutilmoqda. Dastlabki natijalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellektga asoslangan vositalar katta miqdordagi huquqiy ma'lumotlarni tahlil qilishi, tegishli sud amaliyotini aniqlashi va tarixiy tendentsiyalar asosida huquqiy natijalarni bashorat qilishi mumkin. Yuridik tadqiqotlarda sun'iy intellektdan foydalanish qobiliyati yuridik xizmatlar sifatini sezilarli darajada oshirishi, aniqroq

maslahatlar berish va yaxshi ma'lumotga ega huquqiy qarorlarni qabul qilish imkonini beradi.

6. Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiylikni himoya qilish

Milliy markazning tashkil etilishi huquqiy ma'lumotlarning xavfsizligi va maxfiyligini ta'minlashga katta e'tibor qaratmoqda. Dastlabki natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamli platforma nozik ma'lumotlarni himoya qilish uchun zamonaviy shifrlash va kirishni boshqarish mexanizmlari bilan jihozlangan. Ruxsatsiz kirishning oldini olish va maxfiylik to'g'risidagi milliy va xalqaro qonunlarga rioya qilishni ta'minlash uchun ma'lumotlar xavfsizligi protokollari o'rnatildi.

7. Global integratsiya va xalqaro standartlarga moslashish

Raqamli huquqiy axborotni standartlashtirish milliy markazi ham O'zbekiston huquq tizimining global integratsiyalashuviga hissa qo'shmoqda. Raqamli tizimini xalqaro standartlarga moslashtirib, mamlakat huquqiy axborotni jahon huquqiy tarmoqlari bilan integratsiyalashni boshladi. Dastlabki natijalar shuni ko'rsatadiki, tizim xalqaro tashkilotlar bilan aloqalarni yo'lga qo'yish, O'zbekistonning huquqiy ma'lumotlarini global yuridik shaxslar bilan bo'lishish va ulardan foydalanish imkonini beradi.

8. Raqamli savodxonlik va inklyuzivlik muammolari

Raqamli huquqiy tizim o'zining samaradorligi uchun keng e'tirof etilgan bo'lsa-da, ayniqsa, qishloq joylarda raqamli savodxonlik bilan bog'liq muammolar mavjud. Ayrim fuqarolar va kichik korxonalar raqamli tizimga kirish va undan foydalanishda, birinchi navbatda, internetga kirish va texnik ko'nikmalarning cheklanganligi sababli qiyinchiliklarga duch kelishdi. Natijada, Milliy markaz barcha fuqarolar, ularning joylashgan joyi va ta'lim darajasidan qat'i nazar,

huquqiy tizimni raqamlashtirishdan to'liq foyda olishlarini ta'minlash uchun raqamli savodxonlik dasturlarini amalga oshirishni boshladi.[8]

V. Xulosa

O'zbekistonda Raqamli huquqiy axborotni standartlashtirish milliy markazining tashkil etilishi mamlakatimiz huquq sohasini modernizatsiya qilish yo'lidagi muhim qadamdir. Tashabbus huquqiy axborotning ochiqligi, oshkoraligi, samaradorligi va o'zaro ta'sirchanligini oshirish, shu orqali huquqiy tizimning umumiy faoliyatini yaxshilashga va'da beradi. Huquqiy hujjatlarni raqamlashtirish va standartlashtirish orqali markaz ma'lumotlarning nomuvofiqligi, ko'p vaqt talab qiladigan tadqiqotlar va yuqori ma'muriy xarajatlar kabi asosiy muammolarni hal qiladi. Ilg'or texnologiyalar, jumladan, sun'iy intellekt va mashinani o'rganishning integratsiyasi huquqiy tadqiqotlar va ishlarni tahlil qilish samaradorligini yanada kuchaytirib, yaxshi ma'lumotga ega huquqiy qarorlar qabul qilinishiga hissa qo'shadi.

Bundan tashqari, tashabbus yuridik hamjamiyatni xalqaro standartlarga yaqinlashtirish, global hamkorlik va xalqaro huquq tizimlari bilan moslashishni osonlashtirishga tayyor. Biroq, qishloq joylarida raqamli savodxonlik va inklyuzivlik bilan bog'liq muammolar saqlanib qolmoqda, bu esa barcha fuqarolarning raqamlashtirilgan qonunchilik bazasidan foydalanishini ta'minlash uchun maqsadli harakatlarni talab qiladi.

Uzoq muddatli istiqbolda Milliy markaz O'zbekistonda yanada samarali, shaffof va adolatli huquqiy muhitni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu tizimning muvaffaqiyatli joriy etilishi nafaqat yuridik xizmatlar sifatini oshirish, balki mamlakat yuridik institutlariga bo'lgan ishonchni yanada oshirishga xizmat qiladi. Pirovardida, markaz O'zbekistonning huquqiy infratuzilmasini yanada

kengroq modernizatsiya qilish yo'lidagi hal qiluvchi qadam bo'lib, huquqiy sohani yanada yuksaltirishga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar/ Литература/References

1. Republic of Uzbekistan. (2020). Civil Code of the Republic of Uzbekistan. Tashkent: Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan.
2. World Intellectual Property Organization (WIPO). (2021). WIPO's Global IP Services and Data. Retrieved from <https://www.wipo.int>
3. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2020). Intellectual Property and the Creative Economy: Overview and Key Issues. Paris: UNESCO.
4. Chirkin, S., & Nesterov, A. (2022). Digital Legal Framework and Information Technology in Law. Tashkent: University of Law Press.
5. O'ZBEX. (2023). Digital Transformation in Legal Institutions: Strategies for Uzbekistan. Tashkent: Center for Legal Research.
6. Alesina, A., & Spolaore, E. (2020). Globalization and the Legal System: Digital Infrastructure and International Standards. Harvard Law Review, 134(5), 891-905.
7. Shadidov, R. (2021). Transforming Uzbekistan's Legal System through Digitalization: Challenges and Opportunities. Tashkent: Legal Innovations Institute.
8. Uzbekistan Ministry of Justice. (2020). The Role of Technology in Modernizing the Legal System in Uzbekistan. Retrieved from <https://www.minjust.uz>